

לאפשר הדבקת מתנדבים בקורונה — מדובר באלטרואיזם וגבורה

עופר רבן ויובל דור 03.08.2020 20:00

הוויכוח בין מומחים ניטש כבר חודשים רבים, אך רק לאחרונה מתחיל הציבור הרחב להתוודע למחלוקת סביב סוגיית ניסויי אתגר אנושיים לחיסוני קורונה (Human Challenge Studies). מן הראוי שיתפתח דיון ציבורי רחב וענייני במחלוקת זו, שעשויה להיות בעלת חשיבות עליונה לכולנו.

בניגוד לשיטה המקובלת, שמצריכה חיסון של עשרות אלפי אנשים ואז המתנה פסיבית להצטברות של חולים מקרב הממוסנים, בניסויי אתגר אנושיים מדביקים מתנדבים במחלה במכוון. ניסויים אלה יכולים לבחון את יעילותו של חיסון באופן מהיר בהרבה. יותר מ-32 אלף מתנדבים מ-140 מדינות הסכימו לקבל את החיסון ולהידבק בנגיף באופן מבוקר. אך נכון להיום, למיטב ידיעתנו, לא אושרה הדבקת מתנדבים באף מדינה.

הסיורב לאפשר הדבקות מכוונות מחייב את הגופים העמלים על פיתוח החיסון לקורונה לחסן רבבות של מתנדבים, ולקוות שקצב ההדבקה הטבעי יאפשר הסקת מסקנות לגבי יעילות החיסון בתוך מספר חודשים. באופן פרדוקסלי, ניסויי ענק אלה נפגעים ממאמצי המדינות ואזרחיהן לצמצם את מספר ההדבקות. ואכן, הגופים המובילים בפיתוח החיסונים התריעו עוד בסוף חודש מאי, כי מספר הנדבקים הנמוך בקרב המתנדבים עלול לעכב את הפיתוח.

ייתכן אמנם, שניסויי חיסון קונוונציונליים, שמתחילים להיערך עכשיו במספר מדינות, יאפשרו זיהוי של חיסון אפקטיבי כבר בחודשים הקרובים — ללא צורך בשימוש בניסויי אתגר. ואולם, המצב דינמי, וקיימת אפשרות סבירה שמבחני אתגר יתבררו כדרך המהירה ביותר להגיע לחיסון אפקטיבי.

ההתנגדות לאישור ניסויי אתגר מבוססת, בראש ובראשונה, על טיעונים אתיים. מאחר שאין תרופה לנגיף הקורונה, הדבקה מכוונת עלולה להסתיים במותו של המתנדב, גם אם הוא צעיר ובריא, או בנזקים ארוכי טווח שטיבם עדיין איננו נהיר. לפיכך נטען, שמתנדבים אינם יכולים לתת "הסכמה מדעת" אמיתית להידבקות בנגיף.

נימוק נוסף, מעשי, הוא שניסויי אתגר שיבוצעו על צעירים בריאים, לא בהכרח ילמדו על יכולת החיסון להגן על קשישים, שמערכת החיסון שלהם מוחלשת.

לדעתנו אין טיעונים אלה מצדיקים את האיסור על הניסויים. זירוז מציאת חיסון יעיל עשוי לחסוך חיים של מיליוני בני אדם, שלא לדבר על צמצום הנזק הכלכלי חסר התקדים — שגם הוא, כמובן, מתורגם לאובדן חיי אדם.

הטיעון שאנשים מבוגרים שפויים ואינטליגנטים אינם רשאים להתנדב לעזור לזולתם תוך סיכון מסוים של בריאותם ואף חייהם, שכן אין הם יודעים באמת מה הם עושים, מבטא פטרנליזם שאינו מתיישב עם ערכי החברה המערבית.

בטיעונים דומים אפשר לפסול מתנדבים במכבי האש, או לאסור על אנשי צוותים רפואיים לטפל בחולי קורונה. הרי רבים מהם כבר מתו במסגרת המאבק בנגיף. אנשי הצוותים הרפואיים יאלצו להמשיך ולהסתכן אם יהיו עיכובים בפיתוח חיסון. כל מדינות העולם, כולל ישראל, גם אינן מהססות לשלוח את מיטב בניהן ובנותיהן — לא רק מתנדבים — לסכן את חייהם בשדה הקרב.

ההתנגדות לניסויי אתגר בנגיף הקורונה נעוצה ברגישות מוצדקת לניסויים בבני אדם, בעיקר בשל ההיסטוריה העגומה של ניסויים כאלה, שהתעלמו כליל מהזכויות של מי שנעשו בהם הניסויים. זה איננו המקרה. פה מדובר בגילויי אלטרואיזם וגבורה, שהחברה האנושית צריכה להרים על נס, במקום לציירם כמעשה משובה של אנשים שאינם מודעים להשלכות החלטותיהם.

הסירוב לאשר ניסויי אתגר עדיין אינו מעכב פיתוח של חיסון ישראלי, אבל ישראל עשויה לשפר את עתידה החיסוני אם תאפשר מבחני אתגר בשטחה. מדינות העולם מתחרות ביניהן בפיתוח חיסונים לקורונה ובניסיון לשריין את אספקתם העתידית. במאבק אכזרי זה תינתן עדיפות למדינות המשתתפות בפיתוח החיסון. לישראל יכולות רפואיות מתקדמות, והיא עשויה להיות אתר אטרקטיבי לניסויי אתגר בנגיף.

ניסויי אתגר טומנים בחובם סיכונים, אך גם סיכויים לזירוז משמעותי של ייצור חיסון יעיל. אסור לאפשר לשיקולים אתיים חלושים ותלושים לעצור את השימוש בהם. אין בניסויים אלה פגם מוסרי: להיפך, הם מימוש נאצל של השאיפה לתיקון עולם.

דור הוא פרופסור לביולוגיה בפקולטה לרפואה של האוניברסיטה העברית; רבן הוא פרופסור למשפטים באוניברסיטה של אורגון, ומרצה אורח במרכז הבינתחומי בהרצליה